

Rijkswaterstaat
Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Uitvoeringskader Bestrijding Kustverontreiniging Rijkswaterstaat

Wat doet Rijkswaterstaat bij kustverontreiniging

Water. Wegen. Werken. Rijkswaterstaat.

Inhoud

Aanleiding	3
Wanneer komt Rijkswaterstaat in actie?	4
Wat valt onder de reikwijdte van het UBKR	5
Categorie 1: Verontreiniging door olie	6
Categorie 2: Verontreiniging door niet verpakte chemicaliën	7
Categorie 3 : Verontreiniging na maritieme ongevallen	8
Categorie 4: Aangespoelde grote zee(zoog)dieren	10
Op welke locaties is het UBKR geldig?	11
Wat doet u als u verontreiniging ziet aanspoelen?	11
Hoe pakt Rijkswaterstaat het opruimen aan?	12
Wat verwacht RWS van u?	15
Vragen?	15

Aanleiding

Een paar keer per jaar wordt de Nederlandse kust plaatselijk verontreinigd door bijvoorbeeld lading, olie of losse en/of verpakte chemicaliën. Tot eind 1987 was het opruimen van deze grote hoeveelheid verontreinigingen lokaal geregeld. Maar, eind 1987 vroeg de toenmalige minister van Verkeer en Waterstaat aan Rijkswaterstaat om dit te coördineren. Rijkswaterstaat heeft toen de Coördinatie-regeling Bestrijding Kustverontreiniging (CBK) opgesteld. In 2007 is deze regeling overgegaan in de Samenwerkingsregeling Bestrijding Kustverontreiniging Rijkswaterstaatsdiensten (SBK). En in 2023 is de SBK geüpdatet en uitgebreid naar het Uitvoeringskader Bestrijding Kustverontreiniging Rijkswaterstaat (UBKR). Het primaire doel van deze regelingen is omschrijven hoe de **interne** samenwerking tussen de verschillende regionale- en landelijke organisatieonderdelen van Rijkswaterstaat idealiter verloopt en hoe er gecoördineerd opgetreden kan worden.

Dit mini boekje geeft een korte, heldere uitleg speciaal voor kustgemeenten en andere relevante partijen.

In de nacht van 1 op 2 januari 2019 verloor MSC Zoe op de Noordzee zo'n 342 containers. Een groot deel van de lading van MSC Zoe spoelde aan op de Noordzeestranden en Waddenzeeoever. Na dit incident met véél plastic op de stranden en oevers is in de Tweede Kamer de motie Kröger (29684/193) aangenomen. In reactie op deze motie heeft de Minister van Infrastructuur en Waterstaat toegezegd de Samenwerkingsregeling Bestrijding Kustverontreiniging RWS-diensten (SBK) te wijzigen, in samenspraak met gemeenten. De SBK is vervangen door het Uitvoeringskader Bestrijding Kustverontreiniging Rijkswaterstaat (UBKR).

Wanneer komt Rijkswaterstaat in actie?

Rijkswaterstaat gebruikt de informatie van de Kustwacht en het Hydro Meteo Centrum (HMC)* om te gaan bepalen of de verontreiniging binnen het kader van het Uitvoeringskader Bestrijding Kustverontreiniging Rijkswaterstaat (UBKR) valt. De beslissing of het UBKR gaat worden gebruikt ligt bij de nautisch adviseur van RWS Zee en Delta. Bij een melding van vervuiling op het strand kan Rijkswaterstaat gebruik maken van de diensten van de Kustwacht maar ook ter plekke (laten) schouwen. De Kustwacht kan in overleg met Rijkswaterstaat contact op te nemen met de betreffende veiligheidsregio('s), kustgemeente(s) en meldkamer(s).

Uitgangspunt is dat RWS kan assisteren wanneer gemeenten aangeven dat ze het niet meer aankunnen. Bij categorieën 1, 2 en 4 heeft RWS de coördinatie en de leiding. Bij categorie 3, verontreiniging van het strand na een grootschalig maritiem ongeval, kan RWS besluiten op verzoek van de gemeente/veiligheidsregio assistentie te verlenen. Voorgaande gaat altijd in wederzijds overleg met betrokken gemeenten en andere relevante partijen.

**Het HMC zorgt voor actuele hydrologische informatie (stroming, waterstand en golven) en meteorologische informatie en is 24/7 bereikbaar.*

Wat valt onder de reikwijdte van het UBKR

Rijkswaterstaat coördineert en/of assisteert bij het opruimen van de volgende vier soorten verontreinigingen:

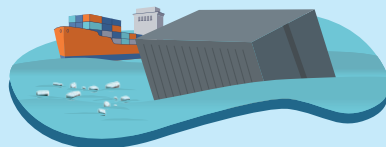
Categorie 1

Olie, in hoeveelheden van meer dan 5 m³

Categorie 2

Niet verpakte chemicaliën, in hoeveelheden van meer dan 5 m³

Categorie 3

Verontreiniging na maritieme ongevallen, in hoeveelheden van meer dan 10 m³

Categorie 4

Dode grote walvisachtigen (Cetacea) of grote vissen, langer dan 5 m

Categorie 1

Verontreiniging door olie

De ondergrens voor wanneer er sprake is van coördinatie van het opruimen door Rijkswaterstaat is op 5 m³ olie vastgesteld.

Een verontreiniging voortkomend uit één bron dat in diverse delen, elk onder de gestelde grens en verspreid liggend over meerdere gemeenten valt onder deze werkwijze, omdat de som der delen (de totale verontreiniging) meer is dan 5 m³.

Of voor het opruimen van olie conform het kader wordt gewerkt, moet men zeker zijn dat de hoeveelheid op de kust geïnventariseerd is door iemand van of namens Rijkswaterstaat waarbij er rekening gehouden moet worden met de mogelijkheid dat:

1. de aangespoelde olie een restant is van een op zee bestreden verontreiniging en dus deel uit kan maken van een omvangrijkere verontreiniging; en
2. op meerdere plaatsen langs de kust olie kan liggen, die op basis van een analyse tot dezelfde soort behoort en waarbij de totale omvang de 5 m³ overschrijdt.

Categorie 2

Verontreiniging door niet verpakte chemicaliën

Belangrijk bij de bepaling of het opruimen van chemicaliën onder deze categorie valt, is of er een “ernstig gevaar bestaat voor vermindering van de functionele eigenschappen die de bodem voor mens, plant en dier heeft”. Voorbeelden van stoffen die hieronder vallen zijn plantaardige oliën en paraffine. Er geldt een ondergrens van 5 m³.

Door het bemonsteren en analyseren van de aangespoelde stof zal Rijkswaterstaat bepalen of deze kan leiden tot verontreiniging van de bodem. Op basis van de uitkomst wordt bepaald of het het kader van het UBKR gebruikt kan worden en of RWS de bestrijding van de kustverontreiniging coördineert.

Zo mogelijk en als er al voldoende duidelijkheid is over de aangespoelde verontreiniging, handelt RWS voordat de uitkomsten van de analyse bekend zijn. Bij verpakte stoffen, herkenbaar van inhoud, of waar monsterneming niet mogelijk is, neemt RWS geen actie maar is het aan de veiligheidsregio of gemeente om deskundigen in te schakelen. Bij hoeveelheden kleiner dan de ondergrens worden maatregelen getroffen door de gemeente/ veiligheidsregio, waaronder het overpakken van stoffen en afvoer.

Categorie 3

Verontreiniging na maritieme ongevallen

Als gemeenten zien dat er meer dan 10m³ verontreiniging aanwezig is, dan kan er vaak sprake zijn van een verontreiniging na een maritiem ongeval. RWS is betrokken bij maritieme ongevallen op zee. Als er verontreiniging (niet zijnde olie of chemicaliën) is op de kust, veroorzaakt door een maritiem ongeval met een bekende of vermoedelijke veroorzaker, zal RWS op grond van de Wet bestrijding maritieme ongevallen de veroorzaker verantwoordelijk houden voor de verontreiniging en opleggen deze op te ruimen. Bij dit soort incidenten wordt er altijd een jurist van RWS betrokken.

In eerste instantie is het de veroorzaker die de verontreiniging moet opruimen. RWS houdt de veroorzaker verantwoordelijk (door middel van een beschikking opgesteld door een jurist van RWS Zee en Delta) voor het opruimen van de verontreiniging en stelt een termijn waarbinnen de veroorzaker actie moet ondernemen. Als duidelijk is dat de veroorzaker de verontreiniging niet of onvoldoende opruimt, en de gemeente bij het (laten) opruimen tegen problemen aanloopt, dan kan de gemeente contact opnemen met RWS en om assistentie vragen. RWS bekijkt onder meer of er aanvullende maatregelen moeten worden opgelegd aan de veroorzaker en welke stappen er genomen kunnen worden.

De randvoorwaarden voor assistentie bij deze categorie:

- verontreiniging na een maritiem ongeval van **meer dan 10 m³**
- de verontreiniging is veroorzaakt door een maritiem ongeval met een bekende of vermoedelijke veroorzaker.
- het werkingsgebied tot waar RWS kan assisteren is beperkt tot het beheergebied van RWS.

Ook bij verontreinigingen van meer dan 10 m³ waarvan de veroorzaker niet bekend is, kan de gemeente om assistentie vragen. Als randvoorwaarden geldt dat de verontreiniging een ernstige bedreiging is van de kwaliteit van de bodem of oever en/of schade veroorzaakt aan het mariene milieu.

Hoe kan Rijkswaterstaat uw gemeente na een maritiem ongeval assisteren?

Als er verontreiniging aanspoelt door een maritiem ongeval in categorie 3, kan Rijkswaterstaat na overleg, uw gemeente assisteren bij het opruimen.

Denk dan aan:

- Het gebied en de verontreiniging in kaart brengen. Bijvoorbeeld met strandschouw, de inzet van het Kustwachtvliegtuig, helikopter of drones.
- RWS kan helpen bij het opruimen met de inzet van gecontracteerde aannemers.
- RWS kan de opruimactie coördineren en de communicatie hierover verzorgen.
- RWS houdt de veroorzaker verantwoordelijk voor alle gemaakte kosten.

Belangrijk: om ervoor te zorgen dat de veroorzaker de kosten betaalt, moet er voldoende bewijs zijn. Daarom is het belangrijk om vanaf het begin bewijs te verzamelen. Houd alle uren bij en maak foto's van de situatie (van zowel, indien mogelijk voordat de verontreiniging aanspoelt, als het moment nadat de verontreiniging plaatsvindt).

Categorie 4

Aangespoelde grote zee(zoog)dieren

Het komt voor dat walvisachtige zee(zoog)dieren aanspoelen op de Nederlandse kust. De frequentie is onvoorspelbaar. De stranding van een walvisachtige kan een risico vormen voor de openbare orde en veiligheid, de volksgezondheid en het milieu. Dode walvisachtigen op het strand moeten zo snel mogelijk afgevoerd worden en het vlees mag niet in diervoeders verwerkt worden. Bij dode walvisachtigen die aanspoelen en langer dan 5 meter zijn, zorgt Rijkswaterstaat voor de berging van de kadavers.

In geval van aanspoeling van levende dieren, wordt verwezen naar het protocol Stranding levende grote walvisachtigen opgesteld door LNV. Het ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit is verantwoordelijk voor het protocol.

Het protocol van LNV heeft betrekking op de volgende situaties:

1. Stranding van een levende baleinwalvis (ongeacht de grootte);
2. Stranding van een levende tandwalvis of andere walvisachtige groter dan 3 m.

Voor andere dieren zoals zeehonden, moet contact opgenomen worden met de Stichting Eerste Hulp bij Zeezoogdieren. Voor informatie kijkt men op www.ehbz.nl.

Op welke locaties is het UBKR geldig?

De milieuverontreinigingen moeten in Nederland op het strand liggen langs de Noordzee. Of op zandplaten in het gebied, de oevers van de Westerschelde, de riviermondingen en de vaste wal van de Waddenzee.

Wat doet u als u verontreiniging ziet aanspoelen?

Ziet u grote hoeveelheden verontreiniging, olie, chemicaliën of grote (wal)vissen aanspoelen op het strand? Bel dan de Kustwacht via 0900 – 0111. Maak ook duidelijke foto's. Ze kunnen uiteindelijk helpen bij het verhalen van de kosten.

Hoe pakt Rijkswaterstaat het opruimen aan?

Hoe Rijkswaterstaat het opruimen aanpakt, hangt af van het soort verontreiniging.

Belangrijk. Deze categorieën vallen niet onder het UBKR:

- Reguliere achtergelaten of aangespoelde afvalstoffen en ook organisch materiaal zoals wieren, mosdieren, en afgeslagen helmgras dat niet verontreinigd is en reeds op de kust ligt voordat er zich een maritiem ongeval voordoet.
- De kustgemeente is verantwoordelijk voor het laten verwijderen van niet-ontplofte explosieven.
- Spoelen er gesloten verpakkingen aan met iets erin? Bijvoorbeeld een chemische stof? Dan is de kustgemeente en/of veiligheidsregio verantwoordelijk voor het opruimen.

Categorie 1

Olie, in hoeveelheden van meer dan 5 m³

Categorie 2

Niet verpakte chemicaliën, in hoeveelheden van meer dan 5 m³

Categorie 3

Verontreiniging na maritieme ongevallen, in hoeveelheden van meer dan 10 m³

Categorie 4

Dode grote walvisachtigen (Cetacea) of grote vissen, langer dan 5 m

Veroorzaker krijgt redelijke termijn om verontreiniging op te ruimen

Veroorzaker ruimt niet/ onvoldoende op

RWS ruimt op en coördineert

Veroorzaker krijgt redelijke termijn om verontreiniging op te ruimen

Veroorzaker ruimt niet/ onvoldoende op

RWS ruimt op en coördineert

Veroorzaker krijgt redelijke termijn om verontreiniging op te ruimen

Veroorzaker ruimt niet/ onvoldoende op

In overleg met gemeente kan RWS besluiten assistentie te verlenen

Bij stranding van levende dieren wordt verwezen naar het protocol Stranding levende grote walvisachtigen opgesteld door het ministerie van LNV. RWS meldt de stranding bij de strandcoördinator

Walvisachtigen is dood en/of geen onderzoek nodig

RWS laat het dier verwijderen of Naturalis en/of Universiteit Utrecht nemen het dier over voor onderzoeksdoeleinden

Walvisachtigen is levend en/of er is onderzoek nodig

Het ministerie van LNV coördineert de verdere afhandeling

Wat verwacht RWS van u?

Tijdens de gehele opruimactie vindt Rijkswaterstaat het belangrijk om goed contact te hebben met de kustgemeente(n). Om elkaar op de hoogte te houden, af te stemmen en taken te verdelen. Wilt u iets opruimen? Overleg dit dan met ons en zorg voor goede bewijsvoering.

Het is belangrijk dat de omgeving rondom het aangespoelde verontreinigingen veilig is. Het assisteren laat de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van gemeenten om bijv. het strand af te zetten en openbare orde en veiligheid te handhaven, onverlet. Daarom zal RWS u vragen om waarschuwingsborden te plaatsen of eventueel strandopgangen af te sluiten. Spoelt er een zee(zoog)dier aan? Dan vraagt RWS u om zo snel mogelijk een afzetting te plaatsen op ruime afstand rond het dier.

Vragen?

Heeft u vragen over de RWS interne regeling Uitvoeringskader Bestrijding Kustverontreiniging Rijkswaterstaat (UBKR)? Neem dan contact op met het Noordzeeloket ([noordzeeloket@rws.nl](mailto: Noordzeeloket@rws.nl)) Wilt u verontreiniging melden? Bel dan met de Kustwacht via 0900 – 0111.

Meer weten over de incidentenbestrijding van Rijkswaterstaat en de verschillende regelingen?

- Kijk dan op het Noordzeeloket/incidentenorganisatie

Dit is een uitgave van

Rijkswaterstaat

www.rijkswaterstaat.nl

0800 - 8002

maart 2024